

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
«ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Інститут післядипломної освіти та довузівської підготовки

Кафедра професійної освіти та інноваційних технологій

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПСИХОЛОГІЯ АНОМАЛЬНОГО РОЗВИТКУ**

Освітня програма
«Дитяча психологія та психологічна практика»

Спеціальність 053 «Психологія»

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Затверджено на засіданні кафедри професійної освіти
та інноваційних технологій
Протокол № 1 від “27” серпня 2020 р.

м. Івано-Франківськ – 2020

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Опис дисципліни
3. Структура курсу
4. Система оцінювання курсу
5. Оцінювання відповідно до графіку навчального процесу
6. Ресурсне забезпечення
7. Контактна інформація
8. Політика навчальної дисципліни

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Психологія аномального розвитку
Освітня програма	«Дитяча психологія та психологічна практика»
Спеціалізація (за наявності)	Відсутня
Спеціальність	053 Психологія
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Освітній рівень	Бакалавр
Статус дисципліни	Вибіркова
Курс / семестр	3 / 5
Розподіл за видами занять та годинами навчання (якщо передбачені інші види, додати)	Лекції – 16 год. Семінарські заняття – 6 год. Практичні заняття – 8 год. Самостійна робота – 60 год.
Мова викладання	Українська
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua

2. Опис дисципліни

Мета та цілі курсу:

Актуальність даного курсу визначається особливою значущістю своєчасного виявлення патологічних змін на основі порівняння з характером формування і перебігу психічних процесів, станів і властивостей особистості в нормі в корекції (лікуванні) розладів. Прикладне значення психології аномального розвитку проявляється в використанні одержаних даних для диференційної діагностики розладів психіки, встановленні ступеня прояву психічного дефекту в інтересах експертизи (судової, трудової, військової), оцінки ефективності лікування за об'єктивними характеристиками динаміки психічного стану пацієнтів, аналізу можливостей особистості з точки зору перспектив компенсації втрачених властивостей та з метою вибору оптимальних психотерапевтичних методів корекції.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Психологія аномального розвитку» є засвоєння курсантами психологічних особливостей порушень та трансформацій індивідуально-психологічних та особистісних властивостей людини при різноманітних формах психічних розладів та захворювань.

Компетентності (відповідно до матриці ОП):

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

СК10. Здатність визначати відповідність нормативам розвитку та організувати психологічну допомогу дітям та підліткам.

Програмні результати навчання (відповідно до матриці ОП):

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.

ПР21. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

3. Структура курсу

№	Тема	Результати навчання	Завдання
1.	Тема 1. «Психологія аномального розвитку як галузь психологічної науки»	Поняття про психологію аномального розвитку. Структура психології аномального розвитку, її основні розділи. Об'єкт, предмет та завдання психології аномального розвитку як науки. Завдання і зміст роботи дитячого патопсихолога. Принципи психології аномального розвитку. Місце психології аномального розвитку в системі наук про людину. Співвідношення предметів дослідження у психології аномального розвитку, психопатології, медичній психології, психіатрії. Історія розвитку психології аномального розвитку. Основні напрями розвитку психології аномального розвитку у працях провідних дослідників. Основні проблеми сучасної психології аномального розвитку.	Опрацювати відповідні наукові джерела, пройти тестування
2.	Тема 2. «Методологія патопсихологічного дослідження»	Побудова й порядок проведення експериментально-психологічного дослідження. Принципи побудови патопсихологічного дослідження. Різновиди патопсихологічних досліджень. Основні вимоги до змісту та проведення патопсихологічного дослідження. Етапи патопсихологічного дослідження. Методи патопсихологічного дослідження: <ul style="list-style-type: none"> • експеримент. Специфіка патопсихологічного експерименту. Принципи побудови патопсихологічного експерименту. • Навчальний експеримент. Технологія проведення, цілі і задачі, організація та етапи проведення. Виявлення ефективності навчального експерименту, психокорекційної, психотерапевтичної роботи; • клінічна бесіда • спостереження за поведінкою клієнта під час дослідження; • психодіагностичні методики. Поняття функціональної проби. Деонтологічний аспект діяльності патопсихолога. Значення патопсихологічних досліджень для теоретичних питань психіатрії, методологічних питань психології і психологічної практики. Принципи діагностики аномальних осіб (Л. Пожар). Особливості патопсихологічного обстеження дітей і підлітків. 	Опрацювати відповідні наукові джерела, обговорення на семінарі, пройти тестування.
3.	Тема. 3-4 «Проблема психічної норми й патології психічного розвитку. Патопсихологічна семіотика»	Поняття про психічну норму і патологію, про психічне і психологічне здоров'я. Методологічні підходи у визначенні психічної норми і патології. Критерії психічної норми і патології. Ненормативний розвиток. Психічний дизонтогенез та його критерії. Різновиди дизонтогенезу (за Лебединським) та їх характеристика. Рівні функціонування ЦНС: патобіологічний, фізіологічний, пато- і нейропсихологічний, психопатологічний. Визначення патопсихологічного симптомокомплексу. Поняття фактора та його значення у структурі симптомокомплексу. Структура дефекту. Первинні й вторинні дефекти. Патопсихологічні симптоми та синдроми. Класифікація патопсихологічних синдромів	Опрацювати відповідні наукові джерела, пройти тестування, семінарське заняття.

		(регістр-синдромів), за В. Блейхером.	
4.	Тема 5. «Порушення відчуття, сприймання»	Вплив відчуттів на психічний тонус: астенічний синдром та його витоки; сенсорна депривація. Класифікація порушення відчуттів (анестезія, гіпостезія, гіперестезія, парестезія, сенестопатія). Основні критерії їх диференціації. Чинники, що впливають на виникнення цих порушень. Види патопсихологічних розладів при порушеннях сприйняття і їхнє патопсихологічне обґрунтування: <ul style="list-style-type: none"> • агнозії. Мозкова локалізація агнозій. • Ілюзії, їх різновиди. • галюцинації, їх різновиди. Диференціально-діагностичні критерії відмежування істинних галюцинацій від хибних. Галюциноз. Галюцинування. <ul style="list-style-type: none"> • механізми утворення галюцинаторних феноменів. Психосенсорні розлади: макропсія, мікропсія, метаморфопсія, аутометаморфопсія. Дерезалізація та деперсоналізація. Положення І.М. Сеченова про «темні відчуття», їх роль у виникненні порушень самосприймання.	Опрацювати відповідні наукові джерела, обговорення на семінарі, пройти тестування.
5.	Тема 6-7 «Патопсихологія уваги та пам'яті»	Основні порушення уваги. Основні методи дослідження порушень уваги. Основні напрями досліджень патології пам'яті: клінічний, психофізіологічний та нейропсихологічний, психологічний. Розлади пам'яті: безпосередньої, опосередкованої. Корсаковський синдром. Порушення модально-специфічних та модально-неспецифічних видів пам'яті. Амнезія та її форми. Парамнезія та її види. Особливості порушення пам'яті при психічних захворюваннях органічного генезу. Порушення мотиваційного компоненту пам'яті. Ефект Зейгарнік. Порушення динамічного компоненту мнестичної діяльності.	Опрацювати відповідні наукові джерела, обговорення на семінарі, пройти тестування.
6.	Тема 8. «Патопсихологія мислення»	Клінічна і психологічна феноменологія порушень мислення, основні критерії їх диференціації. Клінічні й психологічні підходи до порушень мислення. Основні методи дослідження порушень мислення. Розлади динаміки мислення та їх характеристика. Розлади форми мислення та їх характеристика. 6. Розлади змісту мислення та їх характеристика: <ul style="list-style-type: none"> • патологія суджень: нав'язливі (обсесії), надцінні та маячні ідеї; • види маячні. Динаміка маячні (за В. Маньян). • синдроми маячні. Форми розумової недорозвиненості та їх аудіовізуальні маркери. Види патології мислення, за Зейгарнік Б.В.	Опрацювати відповідні наукові джерела, обговорення на семінарі, пройти тестування.
7.	Тема 9. «Патопсихологія мовлення»	Поняття про мовлення. Види мовлення. Розлади мовлення: <ul style="list-style-type: none"> • види афазій, їх мозкова локалізація • структура дефекту при афазіях. • порушення фонаційного (голосотворюючого) оформлення 	Опрацювати відповідні наукові джерела,

		вимовної сторони мовлення • структурно-семантичне системне порушення мовлення. • РАС - порушення мовленнєвої діяльності як засобу спілкування. Його види та ознаки Основні методи дослідження порушень мовлення.	обговорення на семінарі, пройти тестування
8.	Тема 10-11. «Розлади емоційної сфери. Розлади вольової регуляції діяльності та рухового акту».	Різновиди емоційних порушень. Типові форми емоційних розладів: • Афект та його різновиди. • Розлади настрою. • Апатія. • Емоційні синдроми. Патологічні зміни вольової сфери: • Парабулія та її прояви. • Розлади потягів та перверзії: загальна характеристика. • Розлади харчового потягу: причини та прояви. • Розлади статевого потягу. Перекручення потягів: розлад інстинкту самозбереження, сексуальні перверзії. Інцест. Розлади психомоторики: апраксія, диспраксія. Їх мозкова локалізація.	Опрацювати відповідні наукові джерела, обговорення на семінарі, пройти тестування
9.	Тема 12. «Розлади свідомості та самосвідомості особистості».	Поняття «ясної» та «затямленої» свідомості. Критерії затямленої свідомості. Психологічна характеристика окремих видів порушень свідомості. Порушення самосвідомості: • уявлення про структуру цих порушень, їхнє місце в загальній картині порушень психічної діяльності. • розлади самосвідомості: псевдодеменція, деперсоналізація. Проблема несвідомого в патопсихології. Роль свідомості і несвідомого в симптомогенезі. Прояви несвідомих форм мотиваційної та емоційної сфери психічного життя людини • неврози: види, симптомокомплекс • реактивні стани • психосоматози та їх характеристика Методичні можливості вивчення порушень свідомості і самосвідомості.	Опрацювати відповідні наукові джерела, обговорення на семінарі, пройти тестування.
10.	Тема 13. «Порушення особистості».	Шизоїдний особистісний розлад: клінічні ознаки шизоїдного розладу, особливості когнітивної, афективної сфер, образу „Я" при даному розладі. Причини та умови виникнення шизоїдного розладу особистості. Шизотиповий особистісний розлад: клінічні ознаки, особливості когнітивної, афективної сфер, образу „Я" при даному розладі. Причини та умови виникнення шизотипового розладу особистості. Параноїдний особистісний розлад: клінічні ознаки параноїдного розладу, особливості когнітивної, афективної сфер, образу „Я" при даному розладі. Особливості когнітивної, афективної сфер, образу „Я" при параноїдному розладі. Причини та умови виникнення параноїдного розладу особистості. Антисоціальний особистісний розлад: клінічні ознаки антисоціального розладу, особливості поведінки, когнітивної, афективної сфер, образу „Я" при антисоціальному розладі. Причини та умови виникнення антисоціального розладу особистості. Межовий особистісний розлад: клінічні ознаки межового розладу, особливості поведінки, когнітивної, афективної сфер, образу „Я" при	Опрацювати відповідні наукові джерела, обговорення на семінарі, пройти тестування.

	<p>межовому розладі. Причини та умови виникнення межового розладу особистості. Істероїдний особистісний розлад: клінічні ознаки істероїдного розладу, особливості когнітивної, афективної сфер, образу „Я” при істероїдному розладі. Причини та умови виникнення істероїдного розладу особистості. Нарцисичний особистісний розлад: клінічні ознаки нарцисичного розладу, особливості когнітивної, афективної сфер, образу „Я” при нарцисичному розладі. Причини та умови виникнення нарцисичного розладу особистості. Обсесивно-компульсивний особистісний розлад: клінічні ознаки ананкастичного розладу, особливості когнітивної, афективної сфер, образу „Я” при обсесивнокомпульсивному розладі. Причини та умови виникнення обсесивно-компульсивного розладу особистості. Тривожний (уникаючий) особистісний розлад: клінічні ознаки, особливості когнітивної, афективної сфер, образу „Я” при даному розладі. Причини та умови виникнення тривожного розладу. Залежний особистісний розлад: клінічні ознаки, особливості когнітивної, афективної сфер, образу „Я” при даному розладі. Причини та умови виникнення залежного розладу.</p>	
--	---	--

5. Система оцінювання курсу

Накопичування балів під час вивчення дисципліни	
Види навчальної роботи	Максимальна кількість балів
Лекція	10
Семінарське / практичні заняття	30
Самостійна робота	6
Індивідуальне завдання	4
Екзамен	50
Максимальна кількість балів	100

5. Оцінювання відповідно до графіку навчального процесу (зразок)

Види навчальної роботи	Навчальні тижні																	Разом
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
Лекції	1		1		2		2				2		1		1			10
Семінарські з-тя		5		5		5		5		5		5						30
Самостійна р-та									3					3				6
Індивідуальні завдання																4		4
Екзамен/Залік																	50	50
Всього за тиж-нь	1	5	1	5	2	5	2	5	3	5	2	5	1	3	1	4	50	100

Примітка: не рекомендується на один тиждень планувати кілька форм контролю.

6. Ресурсне забезпечення

Матеріально-технічне забезпечення	Мультимедіа, комп'ютери, ІТ-технології
<p style="text-align: center;">Література: Основна:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Зейгарник Б. В. Патопсихология: учеб. пособие для студентов вузов -3-е изд. - Москва: Академия, 2005. - 208 с2. Зейгарник, Б. В. Патопсихология: учебник для академического бакалавриата—3-е изд., перераб. и доп. — М. : Издательство Юрайт, 2017. — 367 с.3. Клінічна психологія: словник-довідник / Авт.- уклад. С. В. Діденко К.: Академвидав, 2012. – 320 с.4. Клиническая психология: учебник / под. ред. Карвасарского Б. Д. – СПб.: Питер, 2007. – 553 с.5. Максимова Н. Ю., Милютина Е. Л. Курс лекций по детской патопсихологии: учеб. пособие. – Ростов-н/Д.: Феникс, 2000. – 576 с.6. Орлова, Е. А. Патопсихология: учеб. для бакалавров: - М. : Юрайт, 2012. -235 с. Додаткова7. Александровский Ю.А. Пограничные психические расстройства – М: Медицина, 2000.8. Балабанова Л.М. Судебная патопсихология (вопросы определения нормы и отклонений). – Д.: Сталкер, 1998. – 432 с.9. Белопольская Н.Л. Задачи патопсихологии и понятие психологической нормы //Патопсихология: Хрестоматия /Сост. Н.Л.Белопольская. - М, 2000.10. Блейхер В.М. Клиническая патопсихология: Руководство для врачей и клинических психологов. – М.: МПСИ, Воронеж: НЛЮ „Модек”, 2002.11. Блейхер В.М. Практическая патопсихология: Руководство для врачей и медицинских психологов / В.М. Блейхер, И.В. Крук, С.И. Боков. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1996.12. Блейхер В. М., Крук И. В. Патопсихологическая диагностика. – К.: Здоровье, 1997. – 280 с.13. Борисов И.Ю. Два основных вида нервной анорексии как варианты аномального развития личности в рамках психической нормы //Мир психологии. - 2000. - №1.- С. 154- 164.14. Братусь Б.С. Аномалии личности. - М., 1988.15. Братусь Б.С. Психологическое и нравственное пространство нормы // Практична психологія та соціальна робота. - 2003. - №7. - С. 1-4.16. Вольф М. Патопсихология и ее методы/ М.Вольф. – СПб.: Питер, 2004.17. Ганнушкин П.Б. Клиника психопатий. Их статика, динамика, систематика/ Избр. труды. – М.: Медицина, 1964. – С. 116-252.18. Драчова З.Н., Блейхер В.М., Крук І.В. Нервові і психічні хвороби. - К.,1993.19. Жмуров В.А. Психопатология. – М.: Медицинская книга, 2002. – 668 с.20. Забрамная С.Д. Умственная отсталость и отграничение ее от сходных состояний // Детская патопсихология: хрестоматия / сост. Н. Л. Белопольская. – М. : Когнито-Центр, 2000. - С.19-32.21. Заваденко Н.Н. Факторы риска для формирования дефицита внимания и гиперактивности у детей // Мир психологии. -2000. - №1. - С. 121-134.22. Захаров А.И. Детские неврозы. - СПб., 1995.23. Захаров А.И. Как предупредить отклонения в поведении ребенка. - М., 1986.24. Захаров А.И. Как преодолеть страхи у детей. - М., 1986.25. Зейгарник Б. В. Личность и патология деятельности. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1971. – 99 с.26. Зейгарник Б.В. Принципы построения патопсихологического исследования // Патопсихология: Хрестоматия / Сост. Н.Л.Белопольская. - М., 2000. -С.26-40.27. Зейгарник Б.В., Братусь Б.С. Очерки по психологии аномального развития личности. – М.: Медицина, 1980. – 169 с.28. Ильина С.В. Влияние пережитого в детстве насилия на возникновение личностных расстройств // Вопросы психологии. - 1998. - №6.29. Каган В.Е. Аутизм // Детская патопсихология: хрестоматия / сост. Н. Л. Белопольская. – М. : Когнито-Центр, 2000. - С.205-20930. Кернберг О.Ф. Тяжелые личностные расстройства: Стратегии психотерапии. – М.: Класс, 2000. – 464 с.	

31. Клиническая психология. / Под ред. Перре М.; Пер. с нем. – СПб.: Питер, 2002, 2003. – 1312 с.
32. Ковалев В.В. Синдромы раннего детского аутизма [Текст] // Детская патопсихология: хрестоматия / сост. Н. Л. Белопольская. – М. : Когнито-Центр, 2000. - С.195-205
33. Комер Р. Патология поведения. Нарушения и патологии психики. – 4-е изд. – СПб: ПРАЙМ-ЕВРОЗНАК, 2005. – 640 с.
34. Кононова, М.П. Эпилепсия // Детская патопсихология: хрестоматия / сост. Н. Л. Белопольская. – М. : Когнито-Центр, 2000.

8. Контактна інформація

Кафедра	Кафедра професійної освіти та інноваційних технологій м.Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57 каб. 104 тел. (0342) 54-12-35 https://kpoit.pnu.edu.ua kpoit@pnu.edu.ua
Викладач	Мицько Володимир Мирославович кандидат психологічних наук, доцент
Контактна інформація викладача	+380973323135 volodymyr.mytsko@pnu.edu.ua

9. Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність	<p>Дотримання академічної доброчесності засновується на ряді положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів вищої освіти та викладачів університету:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Кодекс честі ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» ➤ Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі студентів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». ➤ Положення про Комісію з питань етики та академічної доброчесності ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». ➤ Положення про запобігання академічному плагіату у ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”.
--------------------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Склад комісії з питань етики та академічної доброчесності ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”. ➤ Лист МОН України “До питання уникнення проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності”. <p>Ознайомитися з даними положеннями та документами можна за посиланням: https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/</p>
Пропуски занять (відпрацювання)	<p>Можливість і порядок відпрацювання пропущених студентом занять регламентується «Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності студентів ДВНЗ “Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника ” (введено в дію наказом ректора №799 від 26.11.2019) (див. стор. 4.).</p> <p>Ознайомитися з положенням можна за посиланням: https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/</p>
Виконання завдання пізніше встановленого терміну	<p>У разі виконання завдання студентом пізніше встановленого терміну, без попереднього узгодження ситуації з викладачем, оцінка за завдання - «незадовільно», відповідно до «Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності студентів ДВНЗ “Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника ” (введено в дію наказом ректора №799 від 26.11.2019) – стор. 4-5.</p> <p>Ознайомитися із положенням можна за посиланням: https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/</p>
Невідповідна поведінка під час заняття	<p>Невідповідна поведінка під час заняття регламентується рядом положень про академічну доброчесність (див. вище) та може призвести до відрахування здобувача вищої освіти (студента) «за порушення навчальної дисципліни і правил внутрішнього розпорядку вищого закладу освіти», відповідно до п.14 «Відрахування студентів» «Положення про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів вищих закладів освіти» - ознайомитися із положенням можна за посиланням: https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/</p>
Додаткові бали	<p>Отримання додаткових балів за дисципліною можливе в разі виконання індивідуальних завдань, попередньо узгоджених з викладачем. Перелік індивідуальних завдань міститься у навчальній програмі до курсу.</p> <p>Також за рішенням кафедри професійної освіти та</p>

	<p>інноваційних технологій студентам, які брали участь у науково-дослідній роботі (роботі конференцій, студентських наукових гуртків та проблемних груп, підготовці публікацій), а також були учасниками олімпіад, конкурсів, можуть присуджуватися додаткові бали «Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності студентів ДВНЗ «Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника » (введено в дію наказом ректора №799 від 26.11.2019) – стор. 3.</p>
Неформальна освіта	<p>Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується «Положенням про порядок зарахування результатів неформальної освіти у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора №819 від 29.11.2019) - https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/</p>

Викладач

Мицько В.М.